

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av kärnenergilagen och av 21 § i säkerhetsutredningslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att kärnenergilagen och säkerhetsutredningslagen ändras. I kärnenergilagen föreslås preciseringar som gäller säkerhetspersonalens befogenheter, rätt att använda maktmedel, maktmedelsredskap, den tidsmässiga räckvidden i fråga om användning av säkerhetspersonal samt preciseringar av och tillägg till säkerhetsreglementet. Det föreslås att de bestämmelser om skyddsarrangemangen vid kärnkraftverk som utfärdats på lägre författningsnivå, men som enligt grundlagen ska utfärdas på lagnivå, tas in i kärnenergilagen. Sådana bestämmelser är bl.a. bestämmelserna om säkerhetsutredningar av personer och behörighetsvillkor för säkerhetspersonal.

Det föreslås att till lagen fogas helt nya bestämmelser om hälsokontroller av säkerhetspersonalen och kontrollrumspersonalen och om läkares och annan yrkesutbildad hälsovårdspersonals anmälningskyldighet i samband med hälsokontroller. I kärnenergilagen föreslås dessutom nya bestämmelser om befogenheter att avvärja modellflygplan och obemannade luftfartyg vid kärnkraftverk. Förslagets syfte är att förbättra säkerheten vid användning av kärnenergi.

Dessutom föreslås att förfarandet för inlämnande av kärnanläggningars uppdaterade nedläggsplaner ändras. Dessutom föreslås att ändra bestämmelse av en offentlig kungörelse i handläggning av ansökan om kärnläggning.

Säkerhetsutredningslagen föreslås bli ändrad så att det i fortsättningen ska vara möjligt att göra säkerhetsutredningar även i sådana situationer där en person inte har fysiskt tillträde till en kärnanläggning eller till ett område där en kärnanläggning byggs, men han eller hon annars har tillträde till sådan information som innehåller faktorer som påverkar kärnanläggningens säkerhet.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2020.

1.

Lag**om ändring av kärnenergilagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i kärnenergilagen (990/1987) 3 § 1 mom. 6 punkten , 7 §, 7 g § 2 mom. samt 7 i § och 7 l–7 o §,

av dem 3 § 1 mom. 6 punkten sådan den lyder i lag 1420/1994, 7 g § 2 mom. sådant det lyder i lag 905/2017, 7 i § sådan den lyder i lagarna 342/2008, 269/2011, 410/2012 och 905/2017, 7 l § sådan den lyder i lagarna 342/2008 och 410/2012, 7 m och 7 o § sådana de lyder i lagarna 342/2008 och 861/2011 samt 7 n § sådan den lyder i lag 342/2008, och fogas till lagen nya 7 s–7 w § som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

6) *skyddsarrangemang* åtgärder som behövs för att skydda användningen av kärnenergi mot lagstridig verksamhet och annan olovlig verksamhet som äventyrar kärnsäkerheten,

7 §

Skydds- och beredskapsarrangemang samt andra därmed jämförbara arrangemang

En förutsättning för användning av kärnenergi är att skydds- och beredskapsarrangemangen samt övriga arrangemang för att begränsa kärnskador och skydda användningen av kärnenergi mot lagstridig verksamhet och annan olovlig verksamhet som äventyrar kärnsäkerheten är tillräckliga.

7 g §

Nedläggning

Tillståndssökande och tillståndshavare ska utarbeta en nedläggningsplan. Om inte något annat anges i tillståndsvillkoren, ska tillståndshavaren dessutom under den tid då tillståndspliktig verksamhet pågår regelbundet med högst sex års intervall förelägga arbets- och näringsministeriet en uppdaterad nedläggningsplan för godkännande.

— — — — —

7 i §
Personal

Innehavaren av ett tillstånd att använda kärnenergi ska ha tillräckligt med yrkeskunnig personal som är lämpad för sina uppgifter.

Endast en person som Strålsäkerhetscentralen för viss tid godkänt för uppgiften får arbeta som reaktoroperatör i en kärnanläggnings kontrollrum. Godkännandet kan återkallas, om förutsättningarna för godkännande inte är uppfyllda.

Tillståndshavaren ska utse de personer som ska ansvara för beredskapsarrangemangen, skyddsarrangemangen och kärnmaterialtillsynen vid anläggningen. Till ansvarig person och till ställföreträdare för den ansvariga personen kan endast de utses som Strålsäkerhetscentralen särskilt godkänt för respektive uppgift.

Tillståndshavaren ska se till att de personer som avses ovan vid utförandet av sina uppgifter är i en sådan ställning att de har tillräckliga befogenheter och faktiska möjligheter att bära det ansvar som ålagts dem.

Tillståndshavaren ska ordna tillräcklig utbildning för den personal som sköter uppgifter som rör kärnsäkerheten för att personalens sakkunskaper och färdigheter i fråga om kärnsäkerhet bibehålls och utvecklas.

Tillståndshavaren ska säkerställa att leverantörer och underleverantörer vars verksamhet har inverkan på säkerheten hos tillståndshavarens kärnanläggning, har tillräckligt med utbildad yrkeskunnig personal som är lämpad för sina uppgifter.

Tillståndshavaren och tillståndssökanden ska genom en i säkerhetsutredningslagen (726/2014) avsedd säkerhetsutredning eller genom ett intyg över säkerhetsutredning, om en säkerhetsutredning enligt 21 § 1 mom. 5 punkten i den lagen får göras av personen i fråga, säkerställa att en person som utses till ett anställningsförhållande eller ett uppdrag är oförvitlig och tillförlitlig. Säkerhetsutredningarna ska göras innan personen ges tillträde till ett sådant område eller sådan information som avses i 21 § 1 mom. 5 punkten i säkerhetsutredningslagen. Tillståndshavaren ska också säkerställa att motvarande säkerhetsutredningar har gjorts av personalen hos de leverantörer och underleverantörer som denne anlitar.

71 §
Skyddsarrangemang

Tillståndshavaren ska ha skyddsarrangemang för att skydda användningen av kärnenergi inom kärnanläggningen och på dess område samt på någon annan plats eller i transportmedel där kärnenergi används. Skyddsarrangemangen och de ändringar som görs i dem ska vara godkända av Strålsäkerhetscentralen.

Skyddsarrangemangen ska vara tillräckliga i förhållande till de hot som riktar sig mot användningen av kärnenergi.

Den personal som arbetar i en kärnanläggning och de som har ärende till anläggningsområdet ska informeras om skyddsarrangemangen.

7 m §
Säkerhetspersonal

Tillståndshavaren ska ha tillräckligt med säkerhetspersonal vars uppgift är att skydda kärnanläggningen samt transporter och lagringen av kärnämnen och kärnavfall i anslutning till driften av kärnanläggningen mot lagstridig verksamhet och annan olovlig verksamhet som äventyrar kärnsäkerheten.

Säkerhetspersonal ska finnas vid kärnanläggningen från och med den tidpunkt då tillstånd att uppföra kärnanläggningen beviljas ända tills kärnämnen har förts bort från anläggningen och kärnavfallet har förts bort från anläggningen eller placerats i slutförvar på anläggningsområdet. Säkerhetspersonal ska användas också vid transporter av kärnämnen och kärnavfall. Säkerhetspersonal får inte användas för andra ändamål.

Som säkerhetspersonal kan fungera endast sådana personer som har

- 1) ett giltigt godkännande enligt 10 § i lagen om privata säkerhetstjänster (1085/2015),
- 2) tillräcklig utbildning i grunderna för legitimiteten i att använda maktmedel och iakttagandet av dessa grunder i praktiska situationer samt i användningen av behövliga maktmedel, och
- 3) tillräcklig utbildning i och förtrogenhet med de särskilda förhållanden som råder vid det objekt som ska skyddas.

En person som hör till säkerhetspersonalen ska kunna identifieras som säkerhetspersonal på basis av sin klädsel. De märken som används på kläderna ska vara klart åtskiljbara från de uniformer som används av polisen, gränsbevakningsväsendet, försvarsmakten, Tullen, Brottspåföljdsmyndigheten och räddningsväsendet samt från militäruniformerna och från de officiella märken och texter som förekommer på dem.

7 n §

Säkerhetspersonalens principer i uppgifter och befogenheter

Säkerhetspersonalen ska i sina uppgifter följa de allmänna principer som enligt 6 § i lagen om privata säkerhetstjänster ska iakttas i bevakningsuppgifter och i 7 § om informering om grunden för en åtgärd till åtgärder eller en företrädare för den personen.

För att säkerhetspersonalen ska kunna utföra sin uppgift enligt 7 m § 1 mom. har den rätt att

- 1) vägra någon tillträde till området,
- 2) avlägsna någon från området,
- 3) hindra någon att delta eller ingripa i transporten av kärnämnen eller kärnavfall,
- 4) hindra någon från att fly,
- 5) gripa någon,
- 6) visitera en gripen person och kontrollera saker som han eller hon medför,
- 7) frånta personen ett föremål eller ämne som skulle kunna användas för att skada människor eller egendom,
- 8) avlägsna ett hinder,
- 9) genomföra en i 7 s § avsedd säkerhetskontroll,
- 10) utföra ett i 7 s § avsett drogtest,
- 11) medföra hund på det sätt som i lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs om en väktares rätt att medföra en hund,
- 12) förhindra eller annars ingripa modellflygplanet eller det obemannade luftfartyget ett i 2 § 1 mom. i luftfartslagen (864/2014) avsett modellflygplan och i 22 punkten avsett obemannat luftfartyg som enligt i 7 v § i lagen.

Befogenheterna gäller inom det anläggningsområde där trafik och vistelse har begränsats med stöd av bestämmelserna i 9 kap. 8 § i polislagen (872/2011) och i sådana andra delar av anläggningsområdet till vilka tillträdet har begränsats. Befogenheterna får dessutom utövas vid tryggandet av transporterna och lagringen av kärnämnen och kärnavfall i syfte att avvärja ett direkt hot mot dessa.

7 o §

Säkerhetsreglemente

Tillståndshavaren för en kärnanläggning ska ha ett säkerhetsreglemente som innehåller information om skyddsarrangemangen. Säkerhetsreglementet ska uppdateras regelbundet. Säkerhetsreglementet ska vara godkänt av Strålsäkerhetscentralen. Godkännande krävs också innan säkerhetsreglementet ändras.

I säkerhetsreglementet ska finnas uppgifter om

- 1) riskanalyser och skyddsbehov,
- 2) säkerhetspersonal och annan personal som hör till den organisation som ansvarar för skyddsarrangemangen,

- 3) ledningen för den organisation som ansvarar för skyddsarrangemangen och om hur organisationens verksamhet har ordnats,
- 4) säkerhetspersonalens uppgifter och ansvar inom den organisation som ansvarar för skyddsarrangemangen samt om den utbildning som krävs av säkerhetspersonalen,
- 5) säkerhetskontroller och drogtester,
- 6) tryggnad av transporterna av kärnämnen och kärnavfall,
- 7) de viktigaste instruktioner som ges säkerhetspersonalen,
- 8) användbara anordningar för övervakning, maktmedel och annan utrusning,
- 9) övningar som hänför sig till skyddsarrangemangen och säkerställande av att personalen kan hantera maktmedlen,
- 10) samarbetet med polisen,
- 11) andra arrangemang som behövs för att en säker användning av kärnenergin ska kunna säkerställas.

För att säkerhetsreglementet ska kunna godkännas förutsätts att

- 1) de uppgifter som avses i 1 mom. har presenterats i tillräcklig omfattning,
- 2) skyddsarrangemangen står i rätt proportion till de hot som riktar sig mot användningen av kärnenergi, och
- 3) det finns tillräckligt med säkerhetspersonal och att personalen uppfyller behörighetsvillkoren.

Strålsäkerhetscentralen kan kräva att säkerhetsreglementet ändras, om enhetligheten i kärnanläggningarnas skyddsarrangemang eller säkerställandet av kärn- eller strålsäkerheten förutsätter det.

Innan säkerhetsreglementet godkänns och ändras ska Strålsäkerhetscentralen reservera inrikesministeriet och den delegation som avses i 56 § 3 mom. tillfälle att bli hörda, om detta inte är klart onödigt på grund av att de ändringar som föreslås i säkerhetsreglementet är ringa.

7 s §

Säkerhetskontroller och drogtester

Säkerhetspersonalen för en kärnanläggning får utföra säkerhetskontroller av de personer som arbetar vid kärnanläggningen och andra personer som har ärende till anläggningsområdet samt av personer som deltar i transportereringen av kärnämnen och kärnavfall.

Kontrollerna genomförs i första hand med hjälp av en metalldetektor eller annan liknande teknisk anordning. Kontrollerna kan också genomföras på något annat lämpligt sätt.

Säkerhetspersonalen har dessutom rätt att i samband med säkerhetskontrollen frånta en person ett föremål eller ämne som kan användas för att skada människor eller egendom. De föremål eller ämnen som fråntagits någon i samband med kontrollen ska utan dröjsmål överlämnas till polisen eller, om inga hinder enligt lag finns, återlämnas till personen i fråga.

De som arbetar vid kärnanläggningen eller som har ärende till anläggningsområdet eller som deltar i transporten av kärnämnen eller kärnavfall är skyldiga att på begäran av säkerhetspersonalen genomgå

prov för att konstatera om de intagit alkohol eller något annat rusmedel. På provtagningen tillämpas bestämmelserna i 9 kap. 2 § i tvångsmedelslagen.

Om en person vägrar genomgå kontroll eller prov för att konstatera eventuellt intag av alkohol eller annat rusmedel eller är rusmedelspåverkad, kan han eller hon avlägsnas från anläggningsområdet och hans eller hennes deltagande i transporten av kärnämnen och kärnavfall får förhindras.

7 t §

Användning av maktmedel och händelserapport

Säkerhetspersonalen har vid åtgärder enligt 7 n § rätt att använda maktmedel i den mån det behövs och kan anses försvarligt. Användning av maktmedel siftas i strafflag (39/1889) 4 kap 6 §.

Den som har gripits ska utan dröjsmål överlämnas till polisen och de föremål eller ämnen som fråntagits honom eller henne i samband med kontrollen ska överlämnas till polisen eller, om inga hinder enligt lag finns, återlämnas till personen i fråga.

På säkerhetspersonalens skyldighet att avfatta en händelserapport om fasttagande eller om användning av maktmedel samt på tillståndshavarens skyldighet att bevara och förstöra händelserapporterna tillämpas vad som i 8 § i lagen om privata säkerhetstjänster föreskrivs om väktarens skyldighet att avfatta en händelserapport och om näringstillståndsinnehavarens skyldighet att bevara och förstöra händelserapporter. Användningen av skjutvapen måste dessutom anmälas till polisen utan tidsutdräkt.

Om en person som hör till säkerhetspersonalen vid utförande av sina uppgifter får kännedom om att ett brott som nämns i 15 kap. 10 § 1 mom. i strafflagen redan har begåtts, ska denne utan dröjsmål anmäla brottet till polisen. Någon anmälningsplikt föreligger dock inte, om säkerhetspersonalen skulle bli tvungen att ange någon som avses i 2 mom. i den paragrafen.

7 u §

Maktmedelsredskap

För säkerhetspersonalen tillåtna maktmedelsredskap är skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) och i 11 § i den nämnda lagen avsedd gasspray, handbojor, en högst 70 cm lång batong och en teleskopbatong.

Som maktmedelsredskap kan i säkerhetsreglementet dessutom godkännas maktmedelsredskap vars egenskaper och verkningar när de används på behörigt sätt är lindrigare än skjutvapens, om detta är motiverat för att trygga en säker användning av kärnenergin.

7 v §

Ingripande i ett modellflygplans och ett obemannat luftfartygs färd

Säkerhetspersonalen för ett kärnkraftverk har rätt att med hjälp av en teknisk anordning eller maktmedel tillfälligt omhänderta ett modellflygplan och obemannat luftfartyg, förhindra dess användning eller annars ingripa i dess färd, om modellflygplanet eller det obemannade luftfartyget olovligt anländer till luftrummet över det område som stadigvarande används av tillståndshavaren och som deklarerats vara en flygförbudszon.

Oberoende av 38 kap. 5 § i strafflagen får säkerhetspersonalen hos ett kärnkraftverks tillståndshavare kortvarigt använda en i 1 mom. avsedd teknisk anordning som inte orsakar mer än ringa men för annan radiokommunikation eller i ett allmänt kommunikationsnätets anordningar eller tjänster. Användningen av en teknisk anordning ska vara behövlig i förhållande till hur viktigt och brådskande de säkerhetsåtgärder som behövs är, det mål som eftersträvas, den olägenhet som kommunikationen orsakas samt andra omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. En teknisk anordning får användas endast i den utsträckning och så länge som det nödvändigtvis krävs för att utföra uppdraget. Den säkerhetspersonal som utövar befogenheterna ska ha tillräcklig kompetens och utbildning i förhållande till uppdraget.

Ett modellflygplan eller ett obemannat luftfartyg som har omhändertagits ska utan dröjsmål överlämnas till polisen.

Över ett ingripande i ett modellflygplans eller ett obemannat luftfartygs färd, över hindrande av användningen av ett sådant och över omhändertagandet av ett sådant ska en i 7 t § i lagen avsedd händelserapport sammanställas.

7 w §

Hälsokontroller och anmälningsrätten för en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården

Tillståndshavaren ska årligen genom hälsokontroller som genomförs av företagshälsovården försäkra sig om att säkerhetspersonalen och de personer som arbetar som reaktoroperatörer i kärnkraftverkets kontrollrum lämpar sig för sina uppgifter. Skyldigheten av arbetstagare att delta i en hälsoundersökning stiftas i lagen om företagshälsovård i 13 §.

Läkare och andra i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) avsedda yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården har trots sekretessbestämmelserna rätt att till tillståndshavarens ansvariga föreståndare och göra anmälan till Strålsäkerhetscentralen om ett kärnkraftverks reaktoroperatör eller säkerhetsperson som han eller hon utifrån patientuppgifterna och mötet med personen, på basis av personens hälsotillstånd eller beteende, av grundad anledning anser utgöra en risk för kärn- eller strålsäkerheten. Innan någon anmälan görs ska personen i fråga informeras om rätten att göra en anmälan och om hälsotillståndets inverkan på personens funktionsförmåga vid uppgifter som är kritiska ur kärnsäkerhetssynpunkt.

I en anmälan enligt 2 mom. får endast nämnas

- 1) att den person som är föremål för anmälan eventuellt inte olämplig av uppgiften eller att denne kan utgöra en kärn- eller strålsäkerhetsrisk, och
- 2) vilka ytterligare åtgärder som läkaren eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården föreslår för närmare utredning av hälsotillståndet eller av de inverknings som det har på skötseln av uppgiften.

Tillståndshavarens ansvarige föreståndare får använda den information som ingår i anmälan endast för vidtagande av sådana omedelbara åtgärder som är nödvändiga ur kärn- eller strålsäkerhetssynpunkt.

Informationen får lämnas ut med hjälp av en teknisk anslutning eller annars elektroniskt. Tillståndshavaren måste säkra att Strålsäkerhetscentralen har information av anmälningen. Strålsäkerhetscentralen underrättar anmälningen av säkerhetsperson till polisen.

23 §

Handläggning av ansökan om tillstånd

En tillståndsansökan som gäller ett projekt enligt 4 mom. delges genom en offentlig kungörelse med iakttagande av 62 a § i förvaltningslagen (434/2003). Kungörelsen offentliggörs också i kommunen i enlighet med 108 § i kommunallagen (410/2015). Närings-, trafik- och miljöcentralen ska dessutom ges tillfälle att ge ett utlåtande om ansökan. Registrerade föreningar och stiftelser vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård eller trivsels i boendemiljön och inom vars verksamhetsområde miljökonsekvenserna uppträder kan framföra sin åsikt om ansökan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 21 § i säkerhetsutredningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 21 § 1 mom. 5 punkten i säkerhetsutredningslagen (726/2014) som följer:

21 §

När får en begränsad säkerhetsutredning av person göras

En begränsad säkerhetsutredning av person får göras i fråga om den som ska utses till ett anställningsförhållande eller ett uppdrag eller som arbetar i ett anställningsförhållande eller med ett uppdrag och som

5) deltar i transport av kärnämnen eller har tillträde till en kärnanläggning eller genom tillträde till det område där en kärnanläggning byggs eller annars genom deltagande i byggandet eller planeringen av en kärnanläggning har tillgång till uppgifter om faktorer som inverkar på kärnanläggningens säkerhet eller har tillträde till platser där kärnämnen används eller lagras eller till platser där strålkällor används eller lagras och där mängden radioaktiva ämnen motsvarar eller överskrider den aktivitetsnivå för slutna strålkällor med hög aktivitet som avses i strålskyddslagstiftningen,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20